

Bu çalışma Dünya Sağlık Teşkilatının 31-Mart-2020 tarihli veriler esas alınarak yapılmıştır. 178 ülkenin verileri esas alınmıştır.

İLK OLAY:

İLK OLAY 31-Aralık-2019 tarihinde Çin tarafından bildiriliyor. Onu Tayland ve Japonya izliyor. Ocak-2020 sonu itibariyle OLAY bildiren ülke sayısı 22 dir. Türkiye'den ilk olay 12-Mart-2020 tarihinde, Çin'den 73 gün sonra bildiriliyor. Türkiye, OLAY bildiren 107. ülke oluyor.

OLAY bildirme tarihine bakarak virüs'ün ülkemize gecikmeli olarak geldiği, bunun da yöneticiler için önemli bir hazırlık fırsatı yarattığını söyleyebiliriz.

SIRA	ULKE	ILK_OLAY
1	China	31 Aralık 2019
2	Thailand	13 Ocak 2020
3	Japan	15 Ocak 2020
4	South_Korea	20 Ocak 2020
5	Taiwan	21 Ocak 2020
6	United_States_of_America	21 Ocak 2020
7	Singapore	24 Ocak 2020
8	Vietnam	24 Ocak 2020
9	France	25 Ocak 2020
10	Australia	25 Ocak 2020
11	Malaysia	25 Ocak 2020
12	Nepal	25 Ocak 2020
13	Canada	26 Ocak 2020
14	United_Arab_Emirates	27 Ocak 2020
15	Germany	28 Ocak 2020
16	Sri_Lanka	28 Ocak 2020
17	Cambodia	28 Ocak 2020
18	Philippines	30 Ocak 2020
19	India	30 Ocak 2020
20	Finland	30 Ocak 2020
21	Italy	31 Ocak 2020
22	United_Kingdom	31 Ocak 2020
107	Turkey	12 Mart 2020

Tablo 1: Ocak Ayı Sonuna Kadar OLAY Bildiren Ülkeler ve Türkiye¹.

¹ Dünya Sağlık Teşkilatı verilerinde TÜRKİYE verilerinin tarihleri 1 gün sonrası olarak yazılmaktadır.

İLK ÖLÜM:

İLK ÖLÜM Çin tarafından, 11-Ocak-2020 tarihinde bildiriliyor.

Türkiye'den İLK ÖLÜM bilgisi 19-Mart-2020 tarihinde ÇİN'den 68 gün sonra geliyor.

TÜRKİYE, ÖLÜM bildiren 49. Ülkedir.

SIRA	ULKE	ILK_OLUM
1	China	11 Ocak 2020
2	Philippines	2 Şubat 2020
3	Japan	13 Şubat 2020
4	France	15 Şubat 2020
5	Taiwan	17 Şubat 2020
6	Iran	20 Şubat 2020
7	South_Korea	21 Şubat 2020
8	Italy	23 Şubat 2020
9	Thailand	1 Mart 2020
10	United_States_of_America	1 Mart 2020
49	Turkey	19 Mart 2020

Tablo 2: ÖLÜM Bildiren İlk 10 Ülke ve Türkiye²

² Veri toplanan 187 ülkeden 120 si ölüm bildirmişlerdir

OLAY SAYISI:

En fazla olay Amerika Birleşik Devletlerinden raporlanıyor. Olay sıralamasında Türkiye 12. sıradadır. Olayların %37.6 sı DEMOKRASİ-25 Ülkelerinde³ gerçekleşirken, kalan % 62.4 ü diğer 162 ülkede gerçekleşmektedir.

SIRA	ULKE	OLAY
1	United_States_of_America	164,620
2	Italy	101,739
3	Spain	85,195
4	China	82,547
5	Germany	61,913
6	France	44,550
7	Iran	41,495
8	United_Kingdom	22,141
9	Switzerland	15,412
10	Belgium	11,899
11	Netherlands	11,750
12	Turkey	11,535
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		467,329
DÜNYA GENELİ		777,138

Tablo 3: CORONA OLAY Sayısı En Yüksek Ülkeler

OLAY YOĞUNLUĞU⁴:

Bir milyon kişi başına düşen CORONA OLAYI sayısını OLAY YOĞUNLUĞU olarak tanımlıyoruz. OLAY YOĞUNLUĞU ortalaması, DEMOKRASİ-25 Ülkelerinde 496.4, Türkiye’de ise 140.1 dir. OLAY YOĞUNLUĞU sıralamasında Türkiye 23. sırada gelmektedir⁵.

SIRA	ULKE	Pop	OLAY	Olay/MioPop
1	Spain	46,723,749	85,195	1,823.4
2	Switzerland	8,516,543	15,412	1,809.7
3	Italy	60,431,283	101,739	1,683.5
4	Austria	8,847,037	9,618	1,087.1
5	Belgium	11,422,068	11,899	1,041.8
6	Norway	5,314,336	4,226	795.2
7	Germany	82,927,922	61,913	746.6
8	Netherlands	17,231,017	11,750	681.9
9	France	66,987,244	44,550	665.1
10	Portugal	10,281,762	6,408	623.2
23	Turkey	82,319,724	11,535	140.1
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		941,343,798	467,329	496.4
DÜNYA GENELİ		7,434,562,077	777,138	104.5

Tablo 4: OLAY YOĞUNLUĞU En Yüksek Ülkeler

Demokrasi-25 ülkelerinde OLAY yoğunluğu milyonda 496.4 olmasına karşılık bu oran ülkemizde 140.1 olarak hesaplanmaktadır. Bir başka deyişle ülkemizde CORONA OLAYI, DEMOKRASİ-25 ülkelerinin yaklaşık %30 u kadardır.

³ DEMOKRASİ-25 Ülkeleri, Demokrasi Endeksi sıralamasındaki ilk 25 ülkedir. Bu ülkeler sırasıyla, Norway, Iceland, Sweden, New Zealand, Finland, Ireland, Denmark, Canada, Australia, Switzerland, Netherlands, Luxembourg, Germany, United Kingdom, Uruguay, Austria, Spain, Mauritius, Costa Rica, France, Chile, Portugal, South Korea, Japan, United States

⁴ YOĞUNLUK hesaplarında nüfusu 5 milyondan az olan ülkeler dikkate alınmamışlardır.

ÖLÜM SAYISI:

En fazla ölüm İtalya'da oluyor. Ölüm sıralamasında Türkiye 12. sıradadır.

SIRA	ULKE	OLUM
1	Italy	11,591
2	Spain	7,340
3	China	3,314
4	United_States_of_America	3,170
5	France	3,024
6	Iran	2,757
7	United_Kingdom	1,408
8	Netherlands	864
9	Germany	583
10	Belgium	513
11	Switzerland	295
12	Turkey	168
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		17,614
DÜNYA GENELİ		37,263

Tablo 5: CORONA ÖLÜM Sayısı En Yüksek Ülkeler

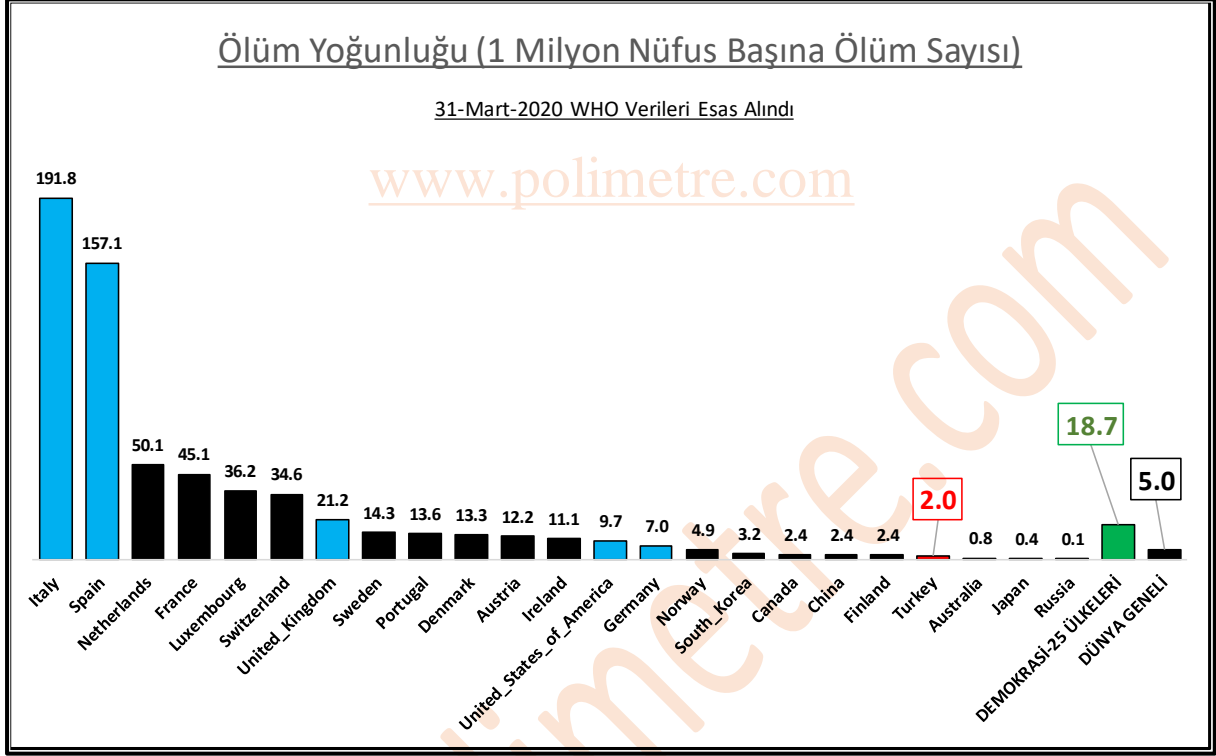
ÖLÜM YOĞUNLUĞU:

Bir milyon kişi başına düşen ÖLÜM sayısını ÖLÜM YOĞUNLUĞU olarak tanımlıyoruz.

SIRA	ULKE	Pop	OLUM	Olum/MioPop
1	Italy	60,431,283	11,591	191.8
2	Spain	46,723,749	7,340	157.1
3	Netherlands	17,231,017	864	50.1
4	France	66,987,244	3,024	45.1
5	Belgium	11,422,068	513	44.9
6	Switzerland	8,516,543	295	34.6
7	Iran	81,800,269	2,757	33.7
8	United_Kingdom	66,488,991	1,408	21.2
9	Sweden	10,183,175	146	14.3
10	Portugal	10,281,762	140	13.6
13	United_States_of_America	327,167,434	3,170	9.7
14	Germany	82,927,922	583	7.0
15	Norway	5,314,336	26	4.9
21	China	1,392,730,000	3,314	2.4
25	Turkey	82,319,724	168	2.0
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		941,343,798	17,614	18.7
DÜNYA GENELİ		7,434,562,077	37,263	5.0

Tablo 6: ÖLÜM YOĞUNLUĞU En Yüksek Ülkeler

En yüksek ÖLÜM YOĞUNLUĞU, 112.9 (ölüm/1 milyon kişi) olarak İtalya'dadır.
ÖLÜM YOĞUNLUĞU'nun Dünya Ortalaması 5.0, DEMOKRASİ-25 Ülkeleri ortalaması 18.7 ve Türkiye ortalaması ise 2.0 dir.
ÖLÜM YOĞUNLUĞU sıralamasında Türkiye 25. sırada gelmektedir

Şekil 1: Ülkelerin Ölüm Yoğunlukları

Ölüm Yoğunluğu (1 milyon nüfus başına düşen ölüm sayısı) en yüksek ülke İTALYA'dır.

31-Mart-2020 itibariyle İTALYA'da her 1 milyon kişiden 191.8 kişi yaşamını kaybetmiştir.

İTALYA'yı (191.8), İSPANYA (157.1) ve HOLLANDA (50.1) izlemektedir.

En doğru verileri sağladığını düşündüğümüz DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ'nde ölüm yoğunluğu 18.7 dir.

Dünya Genelinde ÖLÜM YOĞUNLUĞU 5.0 dir. Yani virüsten önce hayatta olan her 1 milyonun kişinin 5.0 ı yaşamını kaybetmiştir.

TÜRKİYE için hesaplanan ÖLÜM YOĞUNLUĞU 2.0 dir.

OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA OLASILIĞI

SIRA	ULKE	OLAY	OLUM	Olum/1000_Olay
7	Italy	101,739	11,591	113.9
8	Bangladesh	49	5	102.0
9	Indonesia	1,414	122	86.3
10	Spain	85,195	7,340	86.2
12	Netherlands	11,750	864	73.5
13	Iraq	630	46	73.0
14	France	44,550	3,024	67.9
15	Iran	41,495	2,757	66.4
17	United_Kingdom	22,141	1,408	63.6
27	Philippines	2,084	88	42.2
28	China	82,547	3,314	40.1
29	Sweden	4,028	146	36.2
31	Brazil	4,579	159	34.7
46	Cuba	170	4	23.5
51	Portugal	6,408	140	21.8
53	United_States_of_America	164,620	3,170	19.3
63	Turkey	11,535	168	14.6
71	Germany	61,913	583	9.4
79	Russia	1,836	10	5.4
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		467,329	17,614	37.7
DÜNYA GENELİ		777,138	37,263	47.9

Tablo 7: Bin OLAY Başına Düşen ÖLÜM Sayısı

Demokrasi-25 Ülkelerinde her 1,000 olaydan 37.7 si ÖLÜM ile sonuçlanırken Türkiye’de ise 1,000 olayın 14.6 sı ölümlerle sonuçlanmaktadır.

İLK OLAY - İLK ÖLÜM ARASINDAKİ ZAMAN İLİŞKİSİ:

SIRA	ULKE	ILK_OLAY	ILK_OLUM	OLUM-OLAY
1	Guyana	13 Mart 2020	13 Mart 2020	0
2	Iran	20 Şubat 2020	20 Şubat 2020	0
3	Cayman_Islands	20 Mart 2020	21 Mart 2020	1
4	Guatemala	15 Mart 2020	16 Mart 2020	1
5	Panama	10 Mart 2020	11 Mart 2020	1
6	Sudan	14 Mart 2020	15 Mart 2020	1
7	Mauritius	20 Mart 2020	22 Mart 2020	2
8	Albania	9 Mart 2020	12 Mart 2020	3
9	Guam	19 Mart 2020	22 Mart 2020	3
10	Philippines	30 Ocak 2020	2 Şubat 2020	3
11	San_Marino	28 Şubat 2020	2 Mart 2020	3
12	Zimbabwe	21 Mart 2020	24 Mart 2020	3

Tablo 8: İlk OLAY İlk ÖLÜM ilişkisi – Kısa Sürelere Örnek Ülkeler

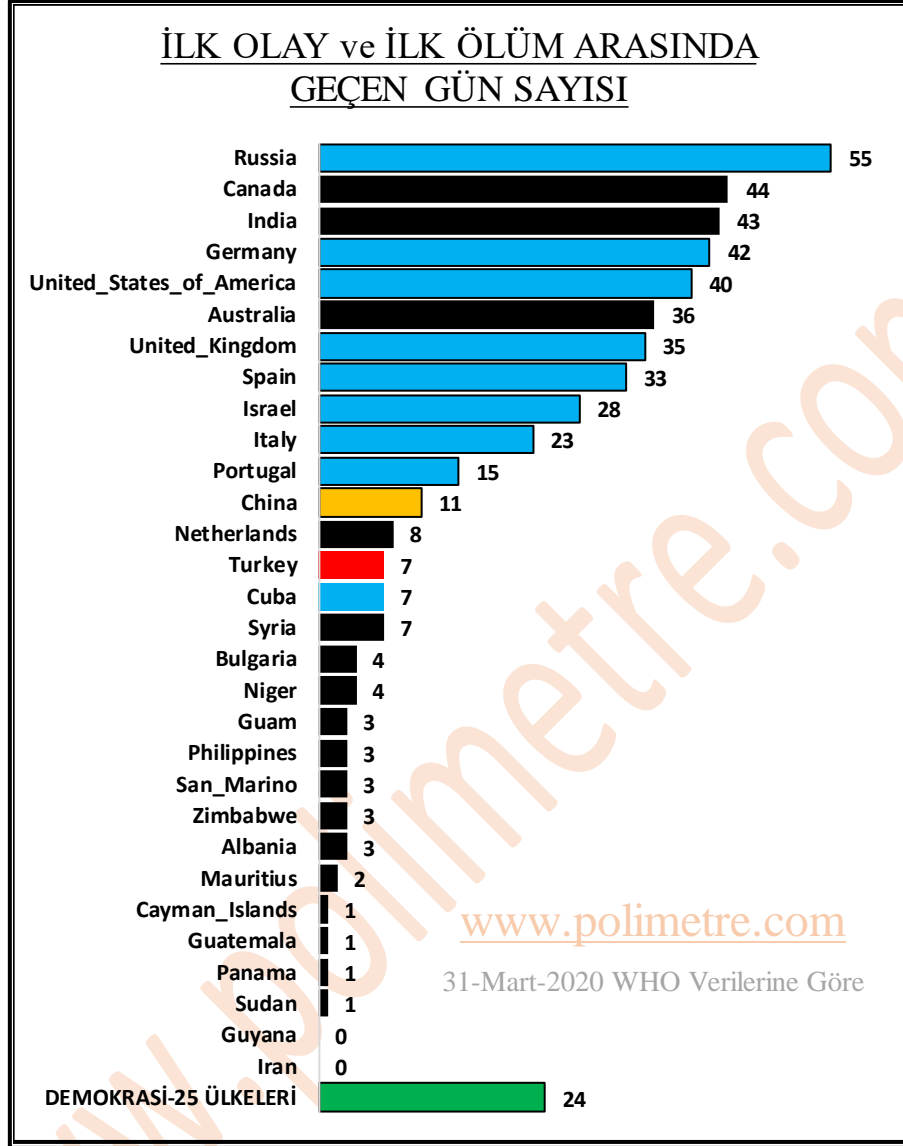
İLK ÖLÜM – İLK OLAY arasında geçen sürenin kısa olması bu ülkelerin OLAYLARI geç algıladıkları ya da gizledikleri anlamına gelmektedir. (Tablo 8)

SIRA	ULKE	ILK_OLAY	ILK_OLUM	OLUM-OLAY
1	Sri_Lanka	28 Ocak 2020	29 Mart 2020	61
2	Singapore	24 Ocak 2020	22 Mart 2020	58
3	United_Arab_Emirates	27 Ocak 2020	22 Mart 2020	55
4	Russia	1 Şubat 2020	27 Mart 2020	55
5	Malaysia	25 Ocak 2020	18 Mart 2020	53
6	Finland	30 Ocak 2020	22 Mart 2020	52
7	Thailand	13 Ocak 2020	1 Mart 2020	48
8	Canada	26 Ocak 2020	10 Mart 2020	44
9	India	30 Ocak 2020	13 Mart 2020	43
10	Germany	28 Ocak 2020	10 Mart 2020	42
11	Sweden	1 Şubat 2020	12 Mart 2020	40
12	United_States_of_America	21 Ocak 2020	1 Mart 2020	40
13	United_Kingdom	31 Ocak 2020	6 Mart 2020	35
14	Spain	1 Şubat 2020	5 Mart 2020	33
15	Israel	22 Şubat 2020	21 Mart 2020	28
16	Italy	31 Ocak 2020	23 Şubat 2020	23
17	Portugal	3 Mart 2020	18 Mart 2020	15
18	China	31 Aralık 2019	11 Ocak 2020	11
19	Cuba	12 Mart 2020	19 Mart 2020	7
20	Turkey	12 Mart 2020	19 Mart 2020	7
DEMOKRASİ-25 ÜLKELERİ		15 Şubat 2020	10 Mart 2020	24
DÜNYA GENELİ		31 Aralık 2019	17 Mart 2020	77

Tablo 9: İlk OLAY İlk ÖLÜM ilişkisi Uzun Sürelere Örnek Ülkeler

İLK ÖLÜM – İLK OLAY arasında geçen sürenin uzun olması bu ülkelerin hastalarını uzun süre yaşatabildiklerini göstermektedir. (Tablo 9)

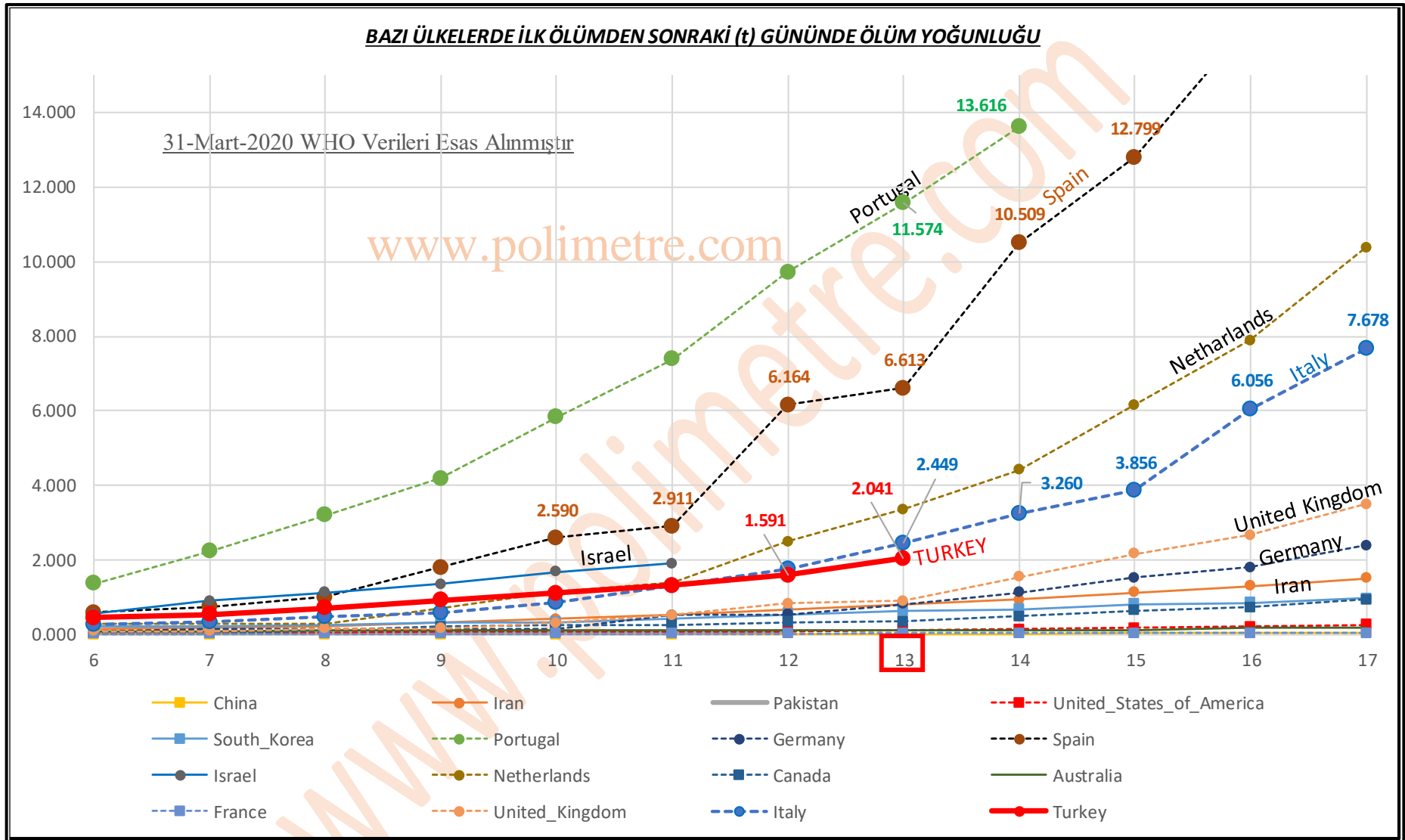
Türkiye’de İLK ÖLÜM – İLK OLAY arasında geçen süre 7 gün, DEMOKRASİ-25 Ülkelerinde ise 24 gündür.

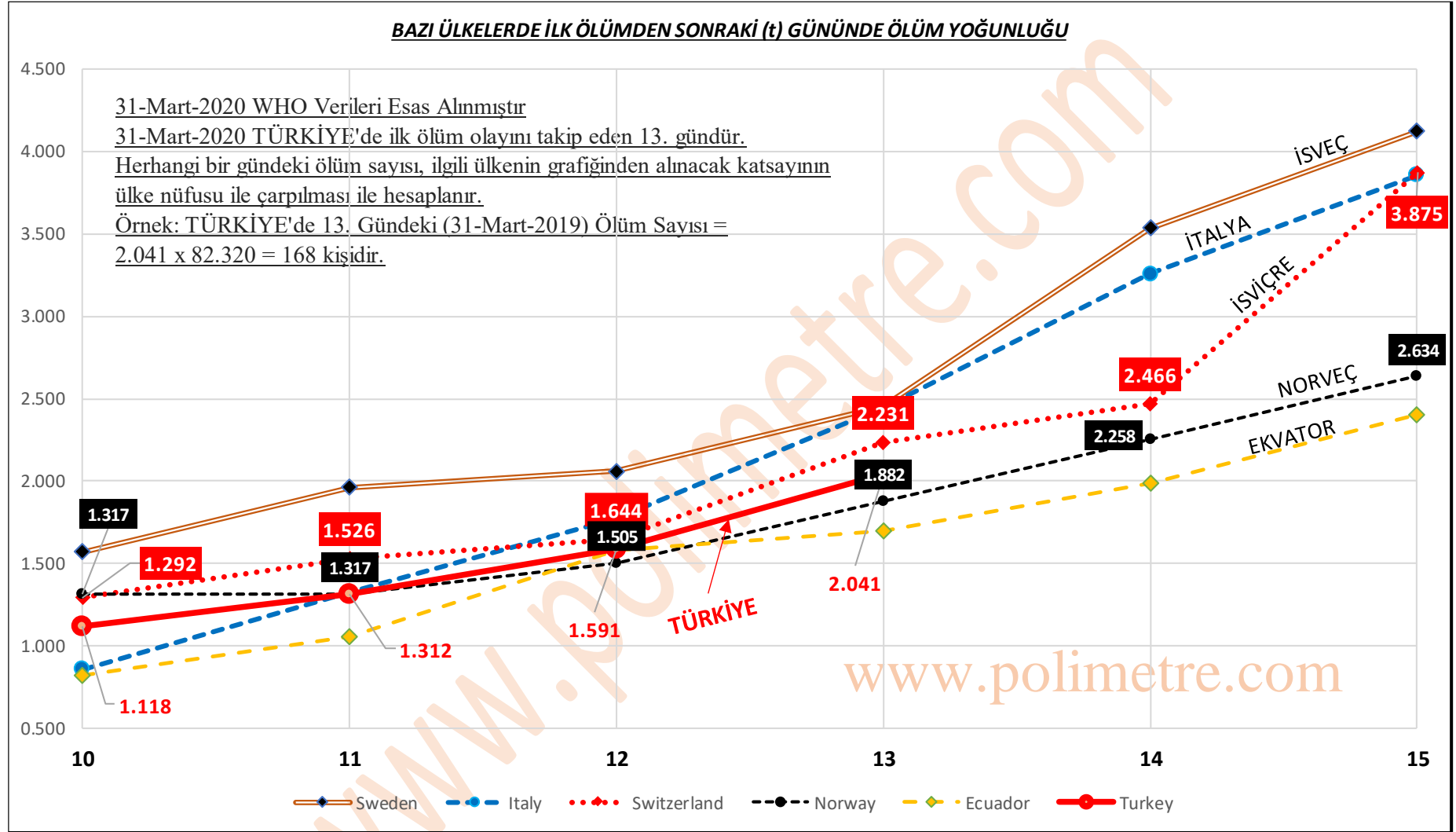
Şekil 2: Ülkelerde İLK OLAY ve İLK ÖLÜM Arasında Geçen Zaman

Demokrasi-25 Ülkelerinde ilk ÖLÜM ilk OLAY’dan ortalama 24 gün sonra gerçekleşirken, ÇİN’de 11 gün, TÜRKİYE’de 7 gün sonra gerçekleşmiştir.

Şekil 2’nin incelenmesinden OLAY-ÖLÜM zaman aralıkları geniş olan ülkelerin çoğunluğunun Demokrasi Endeksinin üst sıralarındaki ülkeler olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Ülkelerde İlk ÖLÜM'ü Takip Eden Günlerde ÖLÜM YOĞUNLUKLARI (Ölüm / 1 Milyon Kişi)

Şekil 4: TÜRKİYE'nin ÖLÜM YOĞUNLUĞU Anlamında Benzediği Ülkelerin Yakından İzlenmesi

Türkiye’de ilk ölüm 19-Mart-2020 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarih başlangıç olarak alındığında Raporun esas aldığı 31-Mart-2020 tarihi 13. gün olmaktadır.

İlk ölüm tarihinden sonraki 13. Günde Türkiye’deki ÖLÜM YOĞUNLUĞU 2.041 olup sıralamada dünyada 10. sırada gelmektedir.

SIRA	ULKE	DemRank	Nüfus	Day_13	Day_13
1	Portugal	22	10,281,762	11.574	119
2	Denmark	7	5,797,446	8.969	52
3	Belgium	33	11,422,068	7.704	88
4	Spain	17	46,723,749	6.613	309
5	Austria	16	8,847,037	3.391	30
6	Netherlands	11	17,231,017	3.366	58
7	Sweden	3	10,183,175	2.455	25
8	Italy	35	60,431,283	2.449	148
9	Switzerland	10	8,516,543	2.231	19
10	Turkey	110	82,319,724	2.041	168
11	Norway	1	5,314,336	1.882	10
12	Ecuador	67	17,084,357	1.697	29
13	Greece	39	10,727,668	1.585	17
14	Hungary	56	9,768,785	1.126	11
15	Malaysia	43	31,528,585	1.078	34
16	United_Kingdom	14	66,488,991	0.902	60
17	Germany	13	82,927,922	0.808	67
18	Iran	151	81,800,269	0.807	66
19	Brazil	52	209,469,333	0.649	136
20	South_Korea	23	51,635,256	0.620	32

Tablo 10: İlk Ölüm Olayını Takip Eden 13. Günde
Ülkelerin ÖLÜM YOĞUNLUKLARI ve ÖLÜM SAYILARI

ÖLÜM YOĞUNLUĞU, TÜRKİYE’DEN yüksek olan 9 Ülkenin Demokrasi Endeksinin önde gelen ülkeleri olmaları verilerinin güvenilirliğini arttırmaktadır.

Şekil 3’ den görüldüğü gibi, TÜRKİYE’nin ÖLÜM YOĞUNLUĞU eğrisi en çok NORVEÇ, İSVİÇRE ve İTALYA’nın eğrilerine benzemektedir.

SONUÇ & ÖZET:

1. Veri topladığımız 187 ülke içinde en doğru veri paylaştığını düşündüğümüz ülkeler **DEMOKRASİ-25 Ülkeleridir**
2. Demokrasi Endeksinin ilk 25 sırasını oluşturan ülkeleri **DEMOKRASİ-25 Ülkeleri** olarak tanımlıyoruz.
3. Bir milyon kişi başına düşen ÖLÜM sayısını **ÖLÜM YOĞUNLUĞU** olarak tanımlıyoruz.
4. 31/Mart/2020 tarihi itibariyle, **DEMOKRASİ-25 Ülkelerinde ÖLÜM YOĞUNLUĞU 18.7 dir.**
5. 31/Mart/2020 tarihi itibariyle, **TÜRKİYE'DE ÖLÜM YOĞUNLUĞU 2.0 dir.**
6. TÜRKİYE ve DEMOKRASİ-25 Ülkelerinin Ölüm Yoğunluklarının karşılaştırılmasından, DEMOKRASİ-25 Ülkelerinin Ölüm Yoğunluğunun TÜRKİYE'nin 9.3 misli olduğu anlaşılmaktadır.
7. Ülkelerin ilk ölüm tarihinden sonraki ÖLÜM YOĞUNLUKLARI GRAFİĞİNİN (Şekil 3 ve Tablo 10) incelenmesinden TÜRKİYE'nin ÖLÜM YOĞUNLUĞU trendinin en fazla İSVİÇRE, İTALYA ve NORVEÇ'e benzediği anlaşılmaktadır.
8. Bu 3 ülkenin verilerinin ortalaması TÜRKİYE için 13-Nisan-2019 itibariyle 2,500 ü geçen ölüm sayısına işaret etmektedir.
9. Virüsün tedavisini bulabileceklerini düşündüğümüz 30 ülkenin⁶ verilerini günlük izleyerek ilk kez hangi ülkede hastalığın sona ereceğini de belirlemeye çalışıyoruz.

⁶ Australia, Austria, Belgium, Brazil, Bulgaria, Canada, China, Cuba, Denmark, France, Germany, Hungary, Iran, Israel, Italy, Japan, Luxembourg, Netherlands, New_Zealand, Norway, Poland, Portugal, Russia, South_Korea, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, Ukraine, United_Kingdom, United_States_of_America

KAYNAKLAR:

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/global-research-on-novel-coronavirus-2019-ncov>

<https://data.humdata.org/dataset/novel-coronavirus-2019-ncov-cases>

<https://data.humdata.org/dataset/ecdc-covid-19>

https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index

www.polimetre.com